

Estd. 1962
"A+" Accredited by
NAAC (2021)
With CGPA 3.52

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR - 416 004,
MAHARASHTRA
PHONE : EPABX - 2609000, www.unishivaji.ac.in, bos@unishivaji.ac.in

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर - ४१६ ००४, महाराष्ट्र
दूरध्वनी - ईपीएबीएक्स - २६०९०००, अभ्यासमंडळे विभाग - ०२३१-२६०९०९४

जा.क./शिवाजी वि./अ.मं./एम.फिल./पीएच.डी/
प्रति,

दि. 14 SEP 2022
No 00236

मा. प्राचार्य/संचालक,
सर्व संलग्नित महाविद्यालये/मान्यताप्राप्त संस्था,
शिवाजी विद्यापीठ,
कोल्हापूर

विषय : एम. फिल./पीएच. डी. संस्कृत विषयाच्या कोर्सवर्कचा
सुधारीत अभ्यासक्रमाबाबत...
संदर्भ : या कार्यालयाचे पत्र क्र.१६७७ दि.८/७/२०२० रोजीचे परिपत्रक.

महोदय,

उपरोक्त विषयानुसार आपणास आदेशान्वये कळविण्यात येते की, एम. फिल.
/पीएच. डी. संस्कृत विषयाच्या कोर्सवर्कच्या अभ्यासक्रमातील दुरुस्तीस मान्यता
देण्यात आलेली आहे. सोबत सदर अभ्यासक्रमाची प्रत जोडली आहे. तसेच
विद्यापीठाच्या www.unishivaji.ac.in (Online Syllabus) या संकेतस्थळावर ठेवण्यात
आला आहे.

सदर अभ्यासक्रम सर्व संबंधित विद्यार्थी व शिक्षकांच्या निदर्शनास आणून द्यावी
ही विनंती.

कळावे,

आपला विश्वासू,

उपकुलसचिव

सोबत : अभ्यासक्रमाची प्रत.

- प्रत : १. प्र. अधिष्ठाता, मानवविज्ञान विद्याशाखा.
२. अध्यक्ष, अन्य भाषा अस्थायी मंडळ.
३. संचालक, परीक्षा व मुल्यमापन मंडळ कार्यालयास.
४. परिक्षक नियुक्ती विभागास.
५. बी. एस्सी. परीक्षा विभागास.
६. संगणक केंद्र/आय. टी. सेल विभागास.
माहितीसाठी व पुढील कार्यवाहीसाठी.

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

NEW REVISED SYLLABUS FOR M. Phil. / Ph. D. COURSEWORK

1. SUBJECT: SANSKRIT
2. FACULTY: HUMANITIES
3. YEAR OF IMPLEMENTATION New/ Revised Syllabus will be implemented from June 2020 onwards

4. Structure:

Coursework-

१. प्रश्नपत्र- १. संशोधनपद्धती (Research Methodology) (आवश्यक) (१०० गुण)
२. प्रश्नपत्र- २. संस्कृत अध्ययनातील आधुनिक प्रवाह (आवश्यक) (१०० गुण)
३. प्रश्नपत्र- ३. ऐच्छिक (खालीलपैकी कोणताही एक) (१०० गुण)
 - अ) संस्कृत साहित्याचा इतिहास (वैदिक काळ)
 - आ) संस्कृत साहित्याचा इतिहास (अभिजात वाङ्मय)
 - इ) अर्वाचीन संस्कृत साहित्य (इ. स. १७ व्या शतकापासून पुढे)
 - ई) संस्कृतातील ज्ञानविज्ञान व तंत्रशास्त्र

5. DURATION & PATTERN: As per the guideline of U. G. C. & Shivaji University, Kolhapur from time to time.

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

संस्कृत अभ्यासमंडळ

एम. फिल./ पीएच. डी. अभ्यासक्रम (संस्कृत)

अभ्यासपत्रिका: १. (आवश्यक)

शीर्षक : संशोधनपद्धती

Paper I: Research Methodology (Core)

Introduced from June 2020 on words

उद्दिष्टे :

१. संशोधन विषयाच्या पूर्वाभ्यासाचा आढावा घेणे आणि संशोधन तंत्रे आणि साधने यांच्या उपयोजनाचे अध्ययन करणे.
२. आधुनिक तंत्रज्ञानाचे ज्ञान करून घेऊन संगणकवापराचा अभ्यास करणे.
३. संशोधन, भाषा आणि साहित्य संशोधनाच्या पद्धती, संहिता संपादनशास्त्राचा अभ्यास करणे.
४. संशोधनात्मक लेखन आणि संशोधन सादरीकरणासाठी सक्षम करणे.

फलिते :

१. संशोधन विषयाच्या पूर्वाभ्यासाचा आढावा घेतो आणि तंत्रे आणि साधने यांचे अध्ययन करतो.
२. आधुनिक तंत्रज्ञानाचे ज्ञान करून घेऊन संगणकाच्या वापराचा अभ्यास करतो.
३. संशोधन, भाषा आणि साहित्य संशोधनाच्या पद्धती, संहिता संपादनशास्त्राचा अभ्यास करतो.
४. संशोधनात्मक लेखन आणि संशोधन सादरीकरणासाठी सक्षम होतो.

पाठ्यविषय

घटक १. पूर्वाभ्यासाचा आढावा व तंत्रे आणि साधने (Review of Published Research & Techniques and Tools)

अ) पूर्वाभ्यासाचा आढावा

- आढाव्याचे हेतु -
- आढाव्याचे प्रकार: ऐतिहासिक, साकल्यात्मक, पद्धतीमीमांसात्मक, चर्चात्मक आणि सैद्धांतिक
- आढावालेखनाचे टप्पे: समस्यासूत्रण, साहित्यशोध, साधनसाहित्याचे मूल्यमापन, वारंवारिता व अपूर्वता, विश्लेषण व भाष्य
- पूर्व आढाव्याचा रचनाबंध आणि लेखनशैली: कालक्रमानुसारी, आशयकेंद्री, पद्धतीमीमांसात्मक

- पूर्वाभ्यासाची साधने: ग्रंथालयीन साधने – पुस्तके, नियतकालिके, वृत्तपत्रे, कोश, अहवाल, स्मरणिका, प्रबंधिका व प्रबंध

ब) तंत्र आणि साधने

- तंत्र: पाहणी, मुलाखती, प्रश्नावली, संख्याशास्त्रीय आढावे
- आधुनिक तंत्रज्ञान: नक्कलप्रत, मायक्रोफिल्म, प्रोजेक्टर्स, गणकयंत्र, संगणक, विकिपीडिया

क) संख्यात्मकतेची तंत्रे

- तथ्यसंकलनाची साधने आणि पद्धती, तालिका आणि आलेखाच्या स्वरूपात सादरीकरण
- विश्लेषणाच्या पद्धती – केंद्रीय प्रवृत्तीची परिमाणे: मध्यमान, मध्यांक आणि बहुलक (स्थूलपद्धती)
- विचलनशीलतेची परिमाणे – विस्तार, चतुर्थक विचलन, मध्यमान विचलन, मध्यांक विचलन (स्थूलपद्धती)
- सहसंबंध विचलन
- कार्ल पिअर्सनचा सहसंबंधाचा सहगुणक

ड) एक्सेलचा वापर:

- आलेखात्मक सादरीकरण, संगणकीय प्रक्रिया – संख्यात्मक सरासरी, विचलन सहसंबंधासाठी एक्सेलचा वापर

घटक २. संगणकाचा वापर (Computer Applications)

- अ) संशोधनासाठी एम. एस. ऑफिस, एम. एस. वर्ड, पॉवर पॉइंटचा वापर.
- ब) संशोधनात इंटरनेटचा वापर-
- नेट माध्यमाची हाताळणी-चाळणी
 - डिजिटल अध्ययन साहित्य
 - ऑनलाईन ग्रंथालय, चर्चासंवाद, इतर पत्रव्यवहार
 - सह जोडण्या
- क) संशोधनात इंटरनेटचा वापर-
- ई-पुस्तक, नियतकालिकांचा शोध
 - तथ्य शोधण्यासाठी गुगल स्कॉलर्सचा वापर
 - खुले शोधसाहित्य ऑनलाईन मिळवणे.
- ड) धारिकांचे पी. डी. एफ. आकृतीबंधात रूपांतर

घटक ३. संशोधन आणि संशोधनाच्या पद्धती, संहिता संपादनशास्त्र

- अ) संशोधनाच्या विविध व्याख्या, संशोधनस्वरूप, गृहीतके आणि गृहीतकप्रकार
- ब) संशोधनाच्या विविध पद्धती- मूलभूत संशोधन, कृति संशोधन, उपयोजित संशोधन
- क) साहित्य व भाषा संशोधन पद्धती- ऐतिहासिक, वर्णनात्मक, शैली वैज्ञानिक, मानसशास्त्रीय, तौलनिक, क्षेत्रीय, सर्वेक्षण संशोधन पद्धती इत्यादी

ड) संहिता संपादनशास्त्र - प्राथमिक स्रोत, दुय्यम स्रोत

- प्राचीन ग्रंथांची हस्तलिखिते
- ऐतिहासिक कागदपत्रे
- आधुनिक वा समकालीन ग्रंथांची हस्तलिखिते/ टंकलेखन/ संगणकीय प्रतींचे संपादन
- वेचे, उद्धरणे, टीका, भाषांतरे वगैरे मूळग्रंथांशी संबंधित असलेले पूरक साहित्य
- मौखिक संहितांचे संपादन
- वेबपेजचे संपादन
- संहितासंपादन, कोश व सूची यांचे उपयोजन

घटक ४ संशोधनात्मक लेखन/ संशोधन सादरीकरण

- अ) शोधनिबंधाचे लेखन, प्रबंधाचे लेखन, प्रबंधलेखनाच्या प्रक्रियेतील टप्पे.
- ब) प्रबंधलेखनाची भाषा, अडचणी
- क) संदर्भसूची, संदर्भग्रंथसूची, निर्देशसूची, परिशिष्टे, कोष्टके, तालिका, आकृत्या इत्यादींचे महत्त्व
- ड) वाङ्मयीनचौर्य (Plagiarism), प्रकट समर्थनाची तयारी (Open defence), स्वामित्व कायदा (Copy-right Act), बौद्धिक संपदा अधिकार (Intellectual Property right)

संदर्भग्रंथ :

१. वरखेडे रमेश नारायण, वरखेडे मंगला रमेश, संशोधनाचे पद्धतिशास्त्र, ॐ ग्रामण्ये इन्स्टिट्यूट ऑफ एज्युकेशन एक्सलन्स, पुणे, २०१३.
२. जोशी वसंत. जोगळेकर गं.ना. (संपादक), भाषा व साहित्य संशोधन खंड १, २, ३ महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, १९८१, १९८५.
३. भोळे भास्कर, (संपादक) संशोधनाची क्षितिजे, अमेय प्रकाशन, नागपूर, १९८५.
४. संत दु. का., शोधविज्ञानकोश- पुणे विद्यार्थीगृह प्रकाशन, पुणे, १९८५
५. शेलार सुधाकर, साहित्यसंशोधन वाटा आणि वळणे, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे
६. देशमुख उषा, मराठी संशोधनविद्या, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, १९९४.
७. देशमुख उषा, साहित्य शोधणी, निहार प्रकाशन, पुणे, १९९४.
८. गुंजाळ बाबासाहेब, संशोधन : स्वरूप आणि समस्या, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर, २०१४
९. प्राचार्य पाटील बी. एन., साहित्य संशोधन मार्गदर्शन, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगाव, २००८
१०. दावतर वसंत (संपादक), साहित्य समीक्षा आणि परिभाषा, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई, १९८७.

११. निरगुडकर भारती (संपा.), तपोनिधी, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई
१२. जोशी अनंत आणि जोशी वसंत, ग्रंथालयीन संदर्भसेवा, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, १९८०.
१३. वेलणकर जयंत, प्रबंध कसा लिहावा, साहित्य प्रसार केंद्र, नागपूर, १९८८.
१४. चुनेकर सु. रा., पठारे रंगनाथ, संशोधन पद्धती: प्रक्रिया आणि अंतरंग, शि. प्र. संस्था, संगमनेर, १९८३.
१५. संत दु. का., वाङ्मयीन विद्वत्ता, पुणे विद्यापीठ, पुणे, १९७६.
१६. चुनेकर सु. रा., पठारे रंगनाथ, संपादक: -संशोधन: स्वरूप आणि पद्धती, शि. प्र. संस्था, संगमनेर, १९८३.
१७. मालशे स. गं., मालशे मिलिंद, शोधनिबंधाची लेखनपद्धती, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई,
१८. देव सदाशिव, कोश वाङ्मय: विचार आणि व्यवहार, सुपर्ण प्रकाशन, पुणे, २००२.
१९. शिरवाडकर के. रं., आपले विचारविश्व, राजहंस प्रकाशन, मुंबई.
२०. क-हाडे सदा, संशोधन: सिद्धांत आणि पद्धती, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई, १९९७.
२१. शिरवाडकर के. रं., संस्कृती: समाज आणि साहित्य, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे.
२२. मालशे मिलिंद व इतर, आधुनिक साहित्य सिद्धांत, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
२३. वरखेडे रमेश, साहित्यविमर्श, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद.
२४. चुनेकर सु. रा., सूचींची सूची
२५. मोरे नंदकुमार, संहितासंपादन (लेख), पाटील यशोधन, मुक्त शब्द (मासिक) (संपा.), जून, २०१५ अंक दुसरा

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप (पेपर क्र. १) Pattern of Question Paper (For paper No.1)		
प्रश्न १	लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	२० गुण
प्रश्न २	मोठा प्रश्न (अंतर्गत विकल्पासह)	२० गुण
प्रश्न ३	टिपा लिहा (चार पैकी दोन)	२० गुण
प्रश्न ४	अनिवार्य प्रश्न (समस्या/ व्यक्तिअभ्यास/ उद्बोधनात्मक प्रश्न/ संशोधन विषयाशी संबंधित प्रश्न)	२० गुण

अभ्यासपत्रिका: २. (आवश्यक)

शीर्षक - संस्कृत अध्ययनातील आधुनिक प्रवाह

उद्दिष्टे :

- 1) संस्कृतभाषा व साहित्यातील आधुनिक दृष्टिकोनांचा परिचय संशोधकास करून देणे.
- 2) साहित्यकृती आणि भाषा यांना उपयुक्त दृष्टिकोनांचे उपयोजन करण्यास संशोधकास सक्षम करणे.
- 3) विविध पारंपारिक व तंत्रज्ञानात्मक स्रोतांचा उपयोग करून संशोधकास वाचन संस्कृतीची सवय लावणे.
- 4) स्वातंत्र्योत्तर काळातील साहित्यावर उत्तर वसाहतवादांचा असलेला प्रभाव संशोधकांच्या निदर्शनास आणून देणे.

फलिते :

- 1) संस्कृत भाषा व साहित्यातील आधुनिक दृष्टिकोनांचा परिचय संशोधकास होतो.
- 2) साहित्यकृती आणि भाषा यांना उपयुक्त दृष्टिकोनांचे उपयोजन करण्यास सक्षम होतो.
- 3) विविध पारंपारिक व तंत्रज्ञानात्मक स्रोतांचा उपयोग करून संशोधकास वाचन संस्कृतीची सवय लागते.
- 4) स्वातंत्र्योत्तर काळातील साहित्यावर उत्तर वसाहतवादांचा असलेला प्रभाव संशोधकांच्या निदर्शनास येतो.

पाठ्यविषय

घटक :

१) संस्कृतभाषेचा उद्गम व विकास :

अ) भाषांचे वर्गीकरण

ब) संस्कृतभाषेच्या विकासातील टप्पे - वैदिक, आर्ष, अभिजात व आधुनिक

२) इतिहास व पुरातत्त्वीय दृष्टिकोन :

अ) पुराभिलेख

ब) नाणकशास्त्र

क) संग्रहालये

ड) शिलालेख, ताम्रपट, प्रस्तरलेख, स्तंभलेख (दानपत्रे, राजाज्ञा, प्रशस्ती)

इ) लेखनसामग्री

३) भारतीय तत्त्वज्ञानातील प्रवाह :

अ) प्रमाणविचार : न्याय- वैशेषिकदर्शन

ब) मोक्ष संकल्पना : सांख्य व वेदान्तदर्शन

क) चित्तशुद्धी : योग व बौद्धदर्शन

४) काव्यशास्त्रीय दृष्टिकोन :

अ) काव्यशास्त्रातील पाच सिद्धान्त : गुण व रीती, अलंकार, वक्रोक्ती, रस व ध्वनी

ब) सौंदर्यशास्त्र

संदर्भग्रंथः

- 1) करंबळेकर वि. वा. संस्कृत साहित्याचा सोपपत्तिक इतिहास. नागपूर, १२ : विश्वभारती प्रकाशन. १९६३
- 2) द्विवेदी शिवबालक. संस्कृत साहित्य का इतिहास. कानपूर. १९७६.
- 3) गैरोला वाचस्पती. संस्कृत साहित्य का इतिहास. वाराणसी: चौखंबा विद्याभवन. १९६०.
- 4) सरकार दिनेशचंद्र. भारतीय पुरालिपी विद्या. दिल्ली. १९९६.
- 5) राव राजवंत, राव प्रदीपकुमार, प्राचीन भारतीय मुद्राएँ दिल्ली: दास बनारसी मोतीलाल. २००१
- 6) सहाय शिवस्वरूप, भारतीय पुराभिलेखोंका अध्ययन, दिल्ली. १९९३.
- 7) मिराशी वा. वि. वाकाटक राजवंश का इतिहास तथा अभिलेख. वाराणसी: तारा पब्लिकेशन. १९६४
- 8) गोखले शोभना. पुराभिलेखविद्या. पुणे: कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन. १९७५.
- 9) दीक्षित श्रीनिवास, भारतीय तत्त्वज्ञान. कोल्हापूर: आयडियल हौ. सोसायटी, प्रथमावृत्ती. १९७३.
- 10) जोशी महादेव शास्त्री, भारतीय संस्कृतिकोश. पुणे: भारतीय संस्कृतिकोश,
- 11) पाटणकर रा. भा, सौंदर्य मीमांसा,
- 12) काणे पा, वा, संस्कृत काव्यशास्त्राचा इतिहास. दिल्ली: दास बनारसी मोतीलाल,
- 13) जोग रा. श्री. अभिनव काव्यप्रकाश. पुणे: फर्ग्युसन कॉलेज, १९५१.
- 14) वाटवे के. ना, रसविमर्श व रसभावविचार, पुणे: नवीन किताबखाना. १९४२
- 15) शर्मा राममूर्ती, ध्वनिसिद्धांत,
- 16) देशपांडे ग. त्र्यं. भारतीय साहित्यशास्त्र. मुंबई. पाप्युलर बुक डेपो. १९९५.

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप (पेपर क्र. २) Pattern of Question Paper (For paper No.2)		
प्रश्न १	लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	२० गुण
प्रश्न २	मोठा प्रश्न (अंतर्गत विकल्पासह)	२० गुण
प्रश्न ३	टिपा लिहा (चार पैकी दोन)	२० गुण
प्रश्न ४	अनिवार्य प्रश्न (समस्या/ व्यक्तिअभ्यास/ उद्बोधनात्मक प्रश्न/ संशोधन विषयाशी संबंधित प्रश्न)	२० गुण

अभ्यासपत्रिका: ३. (ऐच्छिक)

(वैकल्पिक पेपर क्रमांक -१)

शीर्षक - संस्कृत साहित्याचा इतिहास (वैदिक काल)

पाठ्यविषय

घटक:

- १) चार वेद
- २) ब्राह्मणे व उपनिषदे
- ३) आरण्यके व वेदांगे
- ४) वेदांचे भाष्यकार व टीकाकार

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप (पेपर क्र. ३) Pattern of Question Paper (For paper No.3)		
प्रश्न १	लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	२० गुण
प्रश्न २	मोठा प्रश्न (अंतर्गत विकल्पासह)	२० गुण
प्रश्न ३	टीपा लिहा (चार पैकी दोन)	२० गुण
प्रश्न ४	अनिवार्य प्रश्न (समस्या/ व्यक्तिअभ्यास/ उद्बोधनात्मक प्रश्न/ संशोधन विषयाशी संबंधित प्रश्न)	२० गुण

(वैकल्पिक पेपर क्रमांक -२)

शीर्षक - संस्कृत साहित्याचा इतिहास (अभिजात वाङ्मय)

पाठ्यविषय

घटक :

- १) पद्य व महाकाव्ये
- २) गद्य, चंपू व कथासाहित्य
- ३) नाट्यवाङ्मय
- ४) स्तोत्रसाहित्य

संदर्भग्रंथ : (वैकल्पिक क्रमांक 1 व 2 साठी)

- 1) गोखले. माहलीकर. अभिजात संस्कृत साहित्याचा इतिहास. मुंबई: डांगे सिंधू. ऋतायन संस्था, प्रथमावृत्ती. २००४.

- 2) सिंधू डांगे, भारतीय साहित्याचा इतिहास (भाग 1). नागपूर: महाराष्ट्र विद्यापीठ निर्मिती ग्रंथ मंडळ.
- 3) गुप्ता पुष्पा, वर्मा जयनारायण. संस्कृत साहित्य का इतिहास. गाझियाबाद: तरुण प्रकाशन १९९९
- 4) गैरोला वाचस्पती. संस्कृत साहित्य का इतिहास. वाराणसी: चौखंबा विद्याभवन. १९६०
- 5) उपाध्याय बलदेव. संस्कृत साहित्य इतिहास. वाराणसी: शारदामंदिर. १९६९
- 6) द्विवेदी शिवबालक, पाण्डेय सुशीला. संस्कृत साहित्य का इतिहास. कानपूर: ग्रन्थम. १९७६.
- 7) गोयल प्रतिभा. संस्कृत साहित्य का इतिहास (वैदिक खण्ड). जोधपूर: राजस्थानी ग्रंथागार द्वितीयावृत्ती. २००४.
- 8) शर्मा रणजित. संस्कृत साहित्य का सरल इतिहास. मेरठ: ज्ञान प्रकाशन. १९९०
- 9) मुसलगाँवकर गजानन शास्त्री, राजेश्वर, काव्यप्रकाशः, वाराणसी : चौखंबा संस्कृत संस्थान, प्रथम संस्करण. १९९४.

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप (पेपर क्र. ३) Pattern of Question Paper (For paper No.3)		
प्रश्न १	लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	२० गुण
प्रश्न २	मोठा प्रश्न (अंतर्गत विकल्पासह)	२० गुण
प्रश्न ३	टीपा लिहा (चार पैकी दोन)	२० गुण
प्रश्न ४	अनिवार्य प्रश्न (समस्या/ व्यक्तिअभ्यास/ उद्बोधनात्मक प्रश्न/ संशोधन विषयाशी संबंधित प्रश्न)	२० गुण

(वैकल्पिक पेपर क्रमांक -३)

शीर्षक - अर्वाचीन संस्कृत साहित्य (इ. स. १७ च्या शतकापासून पुढे)

पाठ्यविषय

घटक:

- १) पद्य, काव्ये, चंपूवाङ्मय, महाकाव्ये
- २) गद्यसाहित्य, कथासाहित्य, नियतकालिक साहित्य
- ३) नाट्यवाङ्मय
- ४) भाषान्तरित संस्कृत साहित्य

संदर्भग्रंथ :

- 1) वर्णेकर श्री. भा. अर्वाचीन संस्कृत साहित्य. नागपूर : मॉडर्न बुक स्टोअर्स. १९६३..
- 2) मराठे स. हंसश्री, ललित संस्कृत साहित्याला महाराष्ट्राचे योगदान. नागपूर: श्री मंगेश प्रकाशन, पहिली आवृत्ती. २००६

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप (पेपर क्र. ३) Pattern of Question Paper (For paper No.3)		
प्रश्न १	लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	२० गुण
प्रश्न २	मोठा प्रश्न (अंतर्गत विकल्पासह)	२० गुण
प्रश्न ३	टीपा लिहा (चार पैकी दोन)	२० गुण
प्रश्न ४	अनिवार्य प्रश्न (समस्या/ व्यक्तिअभ्यास/ उद्बोधनात्मक प्रश्न/ संशोधन विषयाशी संबंधित प्रश्न)	२० गुण

(वैकल्पिक पेपर क्रमांक -४)

शीर्षक - संस्कृतातील ज्ञानविज्ञान व तंत्रशास्त्र

पाठ्यविषय

घटक:

- १) भौतिकशास्त्रे - भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र व गणित
- २) भूशास्त्र - भूगर्भशास्त्र, पर्यावरणशास्त्र, रत्नशास्त्र
- ३) जैविकशास्त्रे - कृषिशास्त्र, वृक्षायुर्वेद, पशुपालनशास्त्र, आयुर्वेद
- ४) उद्योग व तंत्रज्ञान - धातुशास्त्र, उद्योग व व्यापार, स्थापत्यशास्त्र

संदर्भग्रंथ :

- 1) वेलणकर श्री. भि. प्राचीन भारतीय भौतिक विज्ञान. मुंबई : केशव भिकाजी ढवळे प्रकाशन,
- 2) टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ. प्राचीन भारतीय ज्ञान विज्ञान. पुणे: टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ
- 3) Srivastav K. B. Science and Technology in India through the Ages.
Melkote: Academy of Sanskrit Research.
- 5) Sanskrit Bharti. Science in Sanskrit. New Delhi. 2007

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप (पेपर क्र. ३) Pattern of Question Paper (For paper No.3)		
प्रश्न १	लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	२० गुण
प्रश्न २	मोठा प्रश्न (अंतर्गत विकल्पासह)	२० गुण
प्रश्न ३	टीपा लिहा (चार पैकी दोन)	२० गुण
प्रश्न ४	अनिवार्य प्रश्न (समस्या/ व्यक्तिअभ्यास/ उद्बोधनात्मक प्रश्न/ संशोधन विषयाशी संबंधित प्रश्न)	२० गुण

टीप:

- १) पीएच. डी. करिता नेमलेल्या अभ्यासक्रमातील (Coursework) अभ्यासपत्रिका क्र. १, २, ३ (वैकल्पिक) साठी ८० गुणांची लेखी परीक्षा असेल.
 - २) पीएच. डी. साठी नेमलेल्या अभ्यासक्रमातील (Coursework) अभ्यासपत्रिका क्र. १, २ च्या अंतर्गत मूल्यमापनाकरिता २० गुण असतील. त्यासाठी संशोधकाला प्रत्येकी (अभ्यासपत्रिका क्र. १, २ साठी) दोन सेमिनार्स सादर करावे लागतील. (एका सेमिनारकरिता १० गुण असतील.)
 - ३) पीएच. डी. साठी नेमलेल्या अभ्यासक्रमातील (Coursework) अभ्यासपत्रिका क्र. ३ च्या अंतर्गत मूल्यमापनाकरिता २० गुण असतील. त्यापैकी १० गुणांसाठी संशोधकाला एक सेमिनार सादर आणि जमा करावा लागेल. तसेच १० गुणांकरिता पूर्वाभ्यासाचा आढावा (Review of Literature) सादर आणि जमा करावा लागेल.
- (प्रत्येक पेपरमध्ये उत्तीर्ण होण्यासाठी (लेखी परीक्षा) ३२ + ०८ (अंतर्गत मूल्यमापन) = ४० असे गुण प्राप्त होणे अनिवार्य/ गरजेचे आहे.)
-

